

AFSCHEID VAN EEN GROOT KERKHISTORICUS. IN MEMORIAM JAN ROEGIERS (1944-2013)

Violet Soen

97

Het vorige jaarboek sloot af met een bijdrage over het Hollands College te Leuven van de hand van Jan Roegiers.¹ Hoewel toen reeds ongeneeslijk ziek, had hij met zijn gebruikelijke enthousiasme ingestemd om dat stuk toch nog te schrijven. Voor de Leuvense emeritus hoogleraar was geschiedschrijving immers geen beroep of tijdverdrijf, maar een roeping waaraan niet te ontsnappen viel, en een kunst die het leven mooier maakte. Bovendien kon hij in de bijdrage over het Hollands College al zijn voorliefdes kwijt: universiteitsgeschiedenis (in het bijzonder van Leuven), kerkgeschiedenis (en dan in het bijzonder het jansenisme) en de geschiedenis van de nieuwe tijd in de Lage Landen (en hier in het bijzonder van de achttiende eeuw). Op 12 juli jongstleden is Jan Roegiers ons helaas te vroeg overleden. Het bestuur van de Vlaams-Nederlandse Vereniging voor Nieuwe Geschiedenis besliste meteen om dit jaarboek over 'religie, hervorming en controverse in de zestiende-eeuwse Nederlanden' aan hem op te dragen, als een oprechte erkenning voor zijn belangrijke bijdrage aan de religieuze geschiedschrijving over de Lage Landen én als een al even oprechte dankbetuiging voor zijn rol als bruggenbouwer in de contacten tussen Vlaamse en Nederlandse historici. In dit *in memoriam* komt zo slechts een fractie van zijn indrukwekkende erfenis aan bod: naast kerkhistoricus en bruggenbouwer, was Jan Roegiers namelijk ook hoofdbibliothecaris, archivaris en beheerder van het kunstpatrimonium van de KU Leuven, en bovenal een erudiete en warme vriend van velen.²

Jan Roegiers groeide op in het Oost-Vlaamse Lembeke. Al vroeg manifesteerde hij er zich als *primus* (een eretitel waarmee ook in de nieuwe tijd Leuvense artesstudenten ter glorie van hun geboortedorp en pedagogiecollege werden onderscheiden). Nog tijdens zijn middelbare studies aan het Sint-Vincentiuscollege in Eeklo verwierf hij bijvoorbeeld een beurs voor 'begaafde studenten'. Hij kreeg er kort colleges Nederlands van de latere Belgische Eerste Minister Wilfried Martens, net als hij in Sleidinge geboren (een overeenkomst waaraan hij een zekere trots ontleende). Op het eindfeest van zijn secundaire opleiding in 1963, mocht de ijverige student namens de scholieren de afscheidsrede verzorgen. Daarnaast onderscheidde Jan Roegiers zich al even gedreven in extracurriculaire activiteiten: hij redde 'oude boeken' uit de papierslag van de jeugdbeweging KSA, hij zette zijn eerste stappen als *collectionneur* (toen van 'potten en pannen'), en op zijn veertiende werd hij reeds lid van het *Heemkundig Genootschap van het*

¹ J. Roegiers, 'De avonturen van Pulcheria. Een beknopte geschiedenis van het Hollands College te Leuven', in: E. Put en W. Thomas (red.), *Onderwijs en kennisoverdracht in de Nederlanden (1500-1800)* (Publicaties van de Vlaams-Nederlandse Vereniging voor Nieuwe Geschiedenis, 11), Maastricht 2012, p. 93-113.

² De veelzijdigheid, *savoir vivre* en diepmenselijkheid van Jan Roegiers worden beter gevat in de eigenzinnige biografie van de hand van zijn huisgenoten en vrienden van 'de Quint', als inleiding op het huldeboek ter gelegenheid van zijn emeritaat: The Quint Group, 'As we remember it'. A mostly factual biography of Jan Roegiers, with some incorporated impertinentia', in: D. Vansacker, P. Delsaert, J.-P. Delville en H. Schwall (red.), *The Quintessence of Lives. Intellectual Biographies in the Low Countries presented to Jan Roegiers* (Bibliothèque de la Revue d'histoire ecclésiastique 91), Louvain-la-Neuve/Leuven/Turnhout 2009, p. v-xix. In datzelfde huldeboek vindt men ook diens bibliografie tussen 1969-2009, opgemaakt door Jeroen Nillis, p. xxi-xxxvii. Publicaties sinds 2009 werden aangevuld op LIRIAS, de nieuwe digitale *repository* van de KU Leuven: <https://lirias.kuleuven.be>. In deze databank kan op auteursnaam worden gezocht. In deze bijdrage worden enkel een aantal voor zijn loopbaan en onderzoek markante publicaties opgegeven.

Afbeelding 1. Jan Roegiers bij zijn afscheidscollege tijdens diens emeritaatsviering op 19 februari 2010 (Foto Rob Stevens).

Meetjesland. Van zijn moeder leerde hij de kunst van het koken (een passie die hij nooit meer zou opgeven) en van zijn vader kreeg hij een zekere rust in zijn lotsbestemming mee.

Pas in zijn studententijd groeide de roeping van Jan Roegiers als kerkhistoricus. Tijdens zijn (uiteindelijk niet voltooide) seminarieopleiding aan het Bisschoppelijk Seminarie van Gent, kreeg hij de opdracht toevertrouwd om er het archief te ordenen, én werd hij naar Leuven gestuurd om er geschiedenis te studeren. Zowel deze archieffervaring als de opleiding geschiedenis legden de basis voor zijn latere onderzoek en onderricht: zonder bronnen, geen geschiedenis, zonder inventaris, geen geschiedschrijving. Meer dan zijn collega-historici was hij al vroeg overtuigd van de vaardigheden waarover een archivaris dient te beschikken.³ Bij het ordenen van het seminariearchief kwam hij tevens op het spoor van de Leuvense universiteitsbibliothecaris en

³ Veel later, in 1992 stond Jan Roegiers mee aan de wieg van de aparte interuniversitaire archivariisopleiding in Vlaanderen; voor diens bredere betekenis in het archief- en bibliotheekwezen, zie G. Janssens, 'Emeritaat Jan Roegiers', *Bibliotheek- & archiefgids* 86:3 (2010), p. 47-48.

-archivaris (en streekgenoot) Jan Frans Van de Velde (1743-1823). Het Gentse Seminarie was namelijk in het bezit gekomen van diens persoonlijke papieren, waaronder nog een aantal archivalia van de Oude Universiteit die Van de Velde had proberen redden van de oprukkende Fransen in 1794. Tijdens zijn opleiding geschiedenis in Leuven schreef Jan Roegiers dan ook een eindverhandeling over deze theoloog ten tijde van het jozefisme.⁴ Door zijn voorstudies aan het seminarie behaalde hij vervolgens een licentiaat morele en religieuze wetenschappen in 1973. Andermaal was de eindverhandeling gebaseerd op zijn archieffervaring; zijn afstudeerscriptie over *De oprichting en de beginjaren van het bisschoppelijk seminarie te Gent (1569-1623)* kon hij later als artikel én monografie uitgeven bij de *Maatschappij voor Geschiedenis en Oudbeidskunde te Gent*.⁵ Zo werd reeds tijdens zijn universitaire opleiding de toon voor latere publicaties gezet: aandacht voor instelling én biografie, voor kerk én kerkvolk, voor algemene kentrekken maar ook voor detail (en voetnoot). Ook inhoudelijk waren al een aantal bakens uitgezet. De fascinatie voor de Universiteit van Leuven en de Theologische Faculteit, de diaspora van haar archief, het jansenisme en het jozefisme vormden voortaan de rode draad van zijn onderzoek; de *seigneur du livre* Van de Velde leek in menig perspectief een inspiratiebron voor zijn leven en loopbaan.⁶

Tijdens zijn universitaire opleiding werd Jan Roegiers opgemerkt als voorbeeldig organisator en kundige historische gids. Als 'student in de Moderne Geschiedenis' kreeg hij door professor Jan Karel Steppe de redactie toevertrouwd van de catalogus bij de tentoonstelling *Erasmus en Leuven* in het Stedelijk Museum (november-december 1969). De tentoonstelling vond plaats in het kader van een 'Nederlandse Universitaire Week' te Leuven, en stond onder de auspiciën van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord. Deze 'Groot-Nederlandse' ervaring tekende Jan Roegiers voor het leven: steeds zou hij de culturele en historische relaties met 'gidsland' Nederland koesteren en aanmoedigen, vooral binnen het kader van de inmiddels ten grave gedragen *Belgisch-Nederlandse/Nederlands-Vlaamse Historische Congressen*. Maar bovenal leerde hij met de catalogus van *Erasmus en Leuven* de knepen van het vak als tentoonstellingsmaker. Collega's-historici zou hij vaak aanmanen om geen 'voetnoten in vitrines' te leggen; zelf wou hij vooral uitpakken met visueel imponerende artefacten die verhaal en ervaring konden verweven. Ook hier was de catalogus voorbode van meer: Jan Roegiers organiseerde zijn leven lang tentoonstellingen, van klein en fijn tot groots en imposant.

Als navorsingsstagiair en aspirant van het (toen nog Nationaal) Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek betrok Jan Roegiers in 1974 het bureau 5.25 van het spiksplinternieuwe Erasmushuis, waar de faculteit Letteren vanaf toen huisde. In een zeldzame vorm van academische *stabilitas loci* zou hij het bureau tot zijn emeritaat behouden. Tussen vele andere artikelen en interesses door, wijdde hij zich onder leiding van zijn promotor Jan Arthur van Houtte aan een proefschrift

⁴ J. Roegiers, *Jan Frans Van de Velde en de universiteit van Leuven vóór de oprichting van het Seminarie-generaal (1743-1786). De fakulteit der theologie en het jozefisme*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, 1970.

⁵ J. Roegiers, 'De oprichting en de beginjaren van het Bisschoppelijk Seminarie te Gent (1569-1623)', in: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudbeidskunde te Gent* 27 (1973), p. 3-192, en in Gent als afzonderlijke monografie op driehonderd exemplaren gedrukt, Gent 1974.

⁶ J. Roegiers, 'Jan Frans Van de Velde (1743-1823)', in: M. De Schepper, A. Kelders en J. Pauwels (red.), *In de ban van boeken: grote verzamelaars uit de negentiende eeuw in de Koninklijke Bibliotheek van België*, Brussel 2008, p. 46-48, ook uitgegeven als *Les Seigneurs du livre: Les grands collectionneurs du XIXème siècle à la Bibliothèque royale de Belgique*, Brussel 2008.

Afbeelding 2. Professor Jan Roegiers in de Universiteitshal in Leuven op 10 oktober 2008, geflankeerd door zijn academische *compagnons de route*, professor (intussen emeritus) Jean Goossens en professor Gustaaf Janssens (Foto Lieven Machiels).

over *De Leuvense theologen en de verlichting: onderwijs, wetenschap, polemieek en politiek van 1730 tot 1797*. Voor Jan Roegiers waren achttiende-eeuwse theologen geen slaafse 'papen' of wereldvreemde pilaarbijters. Integendeel, ze waren getuigen van vernieuwing, vaak kinderen van hun tijd, en ze schuwden de controverses niet, al zeker niet tijdens de Verlichting en de Franse Revolutie. Geboren in een 'no-nonsense'-katholieke familie, bleef hij steeds bijzonder kerkkritisch en progressief-gelovig. Kerkgeschiedenis zag hij als een fundamenteel historische discipline, niet als een hulpwetenschap van de theologie (zoals theologen dat toen nog wel eens meenden). Zijn driedelige proefschrift getuigde van grote eruditie en bronnenkennis; zijn vlotte doctoraatsverdediging op 27 september 1979 imponeerde zowel de jury als de aanwezigen.⁷

⁷ J. Roegiers, *De Leuvense theologen en de verlichting: onderwijs, wetenschap, polemieek en politiek van 1730 tot 1797*, 3 dln., onuitgegeven proefschrift, KU Leuven 1979.

Dat het proefschrift in zijn integrale vorm uiteindelijk onuitgegeven bleef (internationale artikelen, bijdragen en lemmata verschenen daarentegen met de regelmaat van de klok), had alles te maken met het feit dat Jan Roegiers intussen andere paden dan het louter academische onderzoek bewandelde. Nog tijdens zijn aspirantschap was hij door professor Steppe ‘weggehaald’ van de faculteit Letteren en voorgedragen voor de coördinatie van de tentoonstelling van *550 jaar Leuven*.⁸ Om dat technisch mogelijk te maken, werd voor hem *ad hoc* in 1975 een taakomschrijving binnen de universiteitsbibliotheek geïmproviseerd als ‘archivaris van de universiteit’, een functie die hij evenwel zou blijven bekleden tot zijn emeritaat in 2010. Als lid van de bibliotheekraad, kende hij reeds de woelige wateren waarin de universiteitsbibliotheek was terecht gekomen na de splitsing van de universiteit. Zo gebeurde het dat Jan Roegiers de dag vóór en de voormiddag van zijn doctoraatsverdediging zelf (!) mee aan de onderhandelingsstafel zat voor de verdeling van de historische collecties tussen Leuven en Louvain-la-Neuve. Luttele dagen na zijn verdediging werd hij aangesteld in de bibliotheek, vanaf 1981 zelfs (net als Van de Velde) als hoofdbibliothecaris, een functie die hij tot 1996 uitoefende. Hij bleef zich zijn hele leven lang kanten tegen de indianenverhalen over een zogenaamde ‘blinde’ en ‘nietsontziende’ splitsing van de universiteitsbibliotheek in even en oneven nummers (een *urban legend* die zelfs de *Lonely Planet* over België haalde). Ondanks dit basisprincipe werden reeksen immers wel in hun geheel aan de ene of de andere universiteit toegewezen, voor schenkingen werden de (nazaten of erfgenamen van de) schenkers opgespoord, en over grote thematische gehelen werd onderhandeld, weliswaar in gespannen omstandigheden maar dan toch volgens de regels van de kunst (en het hart van de bibliotheek).

Jan Roegiers werd zo universiteitsbibliothecaris in een halflege en beroerde bibliotheek (de ‘armlastige weduwe Louvain-la-Neuve’), maar zijn langetermijnvisie zorgde voor een nieuw elan in het acquisitiebeleid. Net als Van de Velde probeerde hij de versprokkelde archivalia, artefacten en boeken van de universiteit terug ‘thuis’ te brengen. De bibliotheek moest immers een breed gedragen documentatiecentrum en het ‘geheugen van de universiteit’ worden. Daarom bouwde hij binnen de bibliotheek ook de Dienst Kunstpatrimonium uit, toen al anticiperend op wat vandaag de bredere erfgoedbeweging is geworden. Hij onderhield lokaal en internationaal contacten met bibliofielen, antiquaren en verzamelaars allerhande, en wist velen te inspireren tot schenkingen en legaten voor de Leuvense universiteit. De adellijke families Arenberg en Spoelberch, die een bijzondere begunstigersband met de universiteit onderhielden, assisteerde hij met raad en daad over hun erfgoedbeleid en mecenaat. Ook stichtte hij de *Vrienden van de Leuvense Universiteitsbibliotheek* met de bijhorende nieuwsbrief *Ex Officina*. Samen met collega’s verzorgde Jan Roegiers nog voor zijn emeritaat een indrukwekkend overzicht van de geschiedenis van de Leuvense universiteitsbibliotheek.⁹ Bij zijn afscheid werd zijn acquisitiebeleid

⁸ J. Roegiers (red.), *550 jaar Universiteit Leuven*, 2 dln., Leuven 1976.

⁹ C. Coppens, M. Derez en J. Roegiers (red.), *Universiteitsbibliotheek Leuven 1425-2000*, Leuven 2005.

treffend in kaart gebracht door een huldeboek en – vanzelfsprekend – een tentoonstelling over de topstukken.¹⁰ De kroon op het werk kwam er een maand voor zijn overlijden: in juni 2013 erkende de UNESCO het archief van de Oude Universiteit van Leuven (1425-1797) als werelderfgoed, een dossier waar hij met anderen de voorbijgaande jaren in alle stilte aan had gewerkt. Hij toonde zich bijzonder gecharmeerd toen de Academische Raad vervolgens besliste om de leeszaal van het door hem nieuw ingerichte universiteitsarchief zijn naam mee te geven.

Ondanks zijn groot hart voor ‘onze’ universiteit, keek Jan Roegiers verder dan de eigen faculteit en de eigen bibliotheek. De Groot-Nederlandse gedachte was altijd aan de einder. Hij was bijvoorbeeld samen met Emiel Lamberts en Karel Dobbelaere medebestuurder van het KADOC in Leuven, vandaag het *Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving* dat in 1978 naar het voorbeeld van het *Nijmeegse Katholiek Documentatiecentrum* (KDC) werd opgericht. Het KADOC probeerde te anticiperen op de maatschappelijke verschuivingen na Vaticanum II waardoor vele ‘katholieke archieven’ verloren dreigden te gaan. Ook hier kon Jan Roegiers, door zijn grote vertrouwdheid met de reguliere en seculiere geestelijkheid, de nodige contacten leggen. Het tijdschrift *Lias*, gesticht door Nederlandse en Belgische historici voor de studie van de intellectuele geschiedenis, lag hem nauw aan het hart. In de allereerste jaargang van 1974 verzorgde hij een bijdrage, en vele jaren was hij er redactielid.¹¹ Hij was eveneens jarenlang actief in de Nederlands-Belgische *Werkgroep Achttiende Eeuw*, om zo in België de geschiedschrijving over de achttiende eeuw weg te halen uit de gangbare Franstalige en Belgicistische interpretatie.

Bovenal was Jan Roegiers betrokken bij de oprichting van *Trajecta* in 1992, een tijdschrift voor de ‘geschiedenis van het Katholiek Leven in de Nederlanden’, dat voortbouwde op het *Archief voor de geschiedenis van de Katholieke Kerk in Nederland*, maar *an sich* geen voorloper had in Vlaanderen of België. Ook hier moest kerkgeschiedenis meer zijn dan de geschiedschrijving van paus en bisschop, clerus en instelling: het katholieke *leven* moest interdisciplinair worden bestudeerd. Als voorzitter liet hij het tienjarig jubileum van het tijdschrift niet onopgemerkt voorbijgaan: hij vierde in stijl met een feestzitting in én rondleiding door bisschopsstad Mechelen.¹² Zijn affectie voor ‘de Nederlanden’ en zijn liefde (strijd!) voor het zuivere Nederlands maakten dat Jan Roegiers tot op het einde van zijn leven bij de Ako-Literatuurprijs was betrokken. Voor zijn daarbij horende bestuursfunctie bij de *Stichting Jaarlijkse Literatuurprijs voor fictie en non-fictie* doorstond hij meermaals de beproevingen van de Nederlandse Spoorwegen (naar zijn mening de grootste belemmering voor Vlaams-Nederlandse samenwerking).

In 2000 viel Jan Roegiers de grote eer te beurt om kanunnik Roger Aubert op te volgen als directeur van de *Revue d'histoire ecclésiastique*, een eerbiedwaardig en internationaal hoog aangeschreven tijdschrift dat in 1900 onder impuls van Leuvense hoogleraar Alfred Cauchie

¹⁰ P. Delsaerd, K. Smeyers en M. Derez (red.), *Anima Academiae Bibliotheca. Dertig jaar aanwinsten voor de Leuvense Universiteitsbibliotheek 1980-2010*, Leuven 2010.

¹¹ J. Roegiers, ‘L'intervention des autorités ecclésiastiques contre le “Journal encyclopédique”. La correspondance du nonce apostolique à Bruxelles avec le secrétaire d'État à Rome à ce sujet (1759-1760)’, in: *Lias: Sources and Documents Relating to the Early Modern History of Ideas* 1 (1974), p. 99-117.

¹² J. Roegiers en A. Th. Van Deursen, ‘Tien jaar Trajecta’, in: *Trajecta* 11 (2002), p. 97-112.

startte. Jan Roegiers was zich steeds goed bewust van de rijke geschiedenis van het Leuvense tijdschrift, maar ook van de intrinsieke en internationale intenties van de stichters, die de *Revue* tot een forum van wetenschappelijke en integrale kerkgeschiedenis wilden maken. Onder zijn leiding bleef de *Revue* hetzelfde indrukwekkende tijdschrift, dat alle periodes en alle benaderingen van de kerkgeschiedenis wilde omvatten, onderzoeken en recenseren. Bovendien ontsnapte het tijdschrift aan de splitsing tussen Leuven en Louvain-la-Neuve, en bleef het een gedeelde intellectuele onderneming. Als consensusfiguur – en overigens uitstekend beslagen in het Frans – gaf Jan Roegiers het traditionele tijdschrift evenwel een nieuwe adem. Hij loodste de *Revue* het digitale tijdperk in, met een ontsluiting van de belangrijke bibliografie van het tijdschrift en een digitale toegang op de artikelen en recensies. Ook hier zorgde hij ervoor dat het eeuwfeest van het tijdschrift in 2000 met de passende luister werd gevierd.

Naast universiteit, archief en bibliotheek, werd vanaf 1996 de *Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten* een natuurlijke habitat voor Jan Roegiers. Lid worden van een Academie, die door keizerin Maria Theresia was gesticht en huisde in een paleis gebouwd door Willem I van Oranje, Koning der Nederlanden, vormde ongetwijfeld een soort bezegeling van zijn onderzoek naar de Oostenrijkse Nederlanden in de achttiende eeuw én zijn Groot-Nederlandse voorliefde. In de Academie ontpopte hij zich al snel tot een uiterst gedreven lid. Hij was zeer actief betrokken bij de redactie van het *Nationaal Biografisch Woordenboek* – het biografisch genre lag hem steeds bijzonder goed – maar boven alles zette hij zich in voor een breed gedragen en gedegen publicatiebeleid van de Academie. Als voorzitter van de publicatiecommissie zorgde hij ervoor dat nieuwe publicaties inhoudelijk en typografisch aan hoge kwaliteitseisen voldeden. Hij zetelde in talrijke commissies voor wetenschappelijke onderscheidingen van historische studies. Laureaten én niet-laureaten werden achteraf stevast overstelpd met overvloedige suggesties over literatuur en archief. Hij betreunde soms dat de Academie niet koos voor een meer uitgesproken maatschappelijke rol, en een meer toonaangevend interuniversitair en interdisciplinair publicatiebeleid, maar steeds bleef hij een loyaal en actief lid. Hij was verheugd over de recente oprichting van een Jonge Academie (naar vele andere buitenlandse voorbeelden), en juichte een nieuwe wind in het Paleis der Academiën toe.

Ten slotte was Jan Roegiers een *magister* in alle positieve betekenissen van dat woord (het woord ‘leermeester’ gebruikte hij zelf enkel wanneer hij zijn rode pen op een manuscript had losgelaten). Hij doceerde en examineerde generaties Leuvense studenten geschiedenis over het cruciale tijdvak ‘Nieuwe Tijd’, en kreeg van hen het epitheton van ‘wandelende encyclopedie’ toebedeeld. Nog op zijn ziekbed fleurde hij op wanneer hij zijn kennis kon delen. Jan Roegiers begeleidde eveneens dertien proefschriften. Zijn doctorandi vonden in hem de ideale *Doktorvater*:

deskundige feedback, kritische kanttekeningen, erudiete vergelijkingen en bereid om op het allerlaatste moment tegen deadlines aan te verbeteren (onder het motto: 'dat gebeurt toch altijd zo'). Hij leerde zijn dertien *discipuli* dat geschiedenis het verhaal is van mensen van vlees en bloed, maar eveneens dat 'iedere steen' datzelfde verhaal over het verleden kon verraden. Ook na de verdediging van het proefschrift, bleef hij met hen zijn gastvrijheid, culinaire talenten en liefde voor muziek delen. Vanaf de zijlijn een oogje in het zeil houdend, bracht hij zijn doctores bij dat wetenschap een levenskunst is, en dat die levenskunst eerder uit verworven 'wijsheid' dan uit 'weten en meten' ontstond.

De invloed en de erfenis van Jan Roegiers is onmiskenbaar. Ook dit jaarboek toont hoezeer hij kon bezielen: de teksten van de *Lovanienses* Gert Gielis en Wim François onderstrepen andermaal het belang van 'zijn geliefde' Leuvense theologen in de zestiende eeuw, maar ook de bijdragen van Guido Marnef en Mirjam van Veen benadrukken de impact van religieuze twisten op gelovigen. De afbeeldingen in dit (maar ook vorig) jaarboek stammen grotendeels uit de Leuvense bibliotheken en collecties. Vaak heeft hij de gereproduceerde documenten zelf in handen gehad, of eigenhandig voor de Leuvense universiteitsbibliotheek aangekocht. Voor de omslagillustratie kozen we passend voor een verweerschrift van Luther tegen de Leuvense theologen uit 1520. Jan Roegiers kocht het stuk in 1992 bij het antiquariaat Zisska & Kistner in München voor de collectie Handschriften en Kostbare Werken. De oude druk was inhoudelijk belangwekkend, maar ook de mooie titellijst had kunsthistorische relevantie door de toeschrijving aan Lucas Cranach senior.¹³ Inhoud en vorm, tekst en typografie waren voor hem steeds onlosmakelijk verbonden.

Ieder die Jan Roegiers kende, blijft voortaan verweesd achter, zonder magister, mentor, voorbeeld en vriend. Maar voor hem hield het leven niet op bij de dood, en daarom mocht ook geschiedenis geen dode letter blijven. Zoals hij dat in zijn afscheidscollege treffend verwoordde:

'Ik heb gepoogd studenten in te prenten dat de eerste functie van geschiedenis is: aan te tonen dat het vroeger anders was, fundamenteel anders. Historici die beweren dat er in het menselijke doen en laten eigenlijk niets grondig verandert, dat geschiedenis enkel bestaat uit patronen die zich herhalen, ondergraven hun eigen vak en ontnemen ons elk perspectief. Het hoopgevende in goede geschiedenis, ook al brengt ze het verslag van de grootste wandaden, is dat men ziet dat de tijden veranderen, dat niets noodzakelijk moet blijven zoals het is. Geschiedenis ontnemt het hedendaags bestaan zijn vanzelfsprekendheid, de illusie dat het altijd zo was en altijd zo zal blijven. Integendeel, alles zal blijven veranderen – al weten we niet hoe – en in die verandering kunnen ook wij een rol spelen. Goede geschiedenis opent onze blik voor de toekomst.'¹⁴

¹³ Over de inhoud van dit stuk, zie W. François, 'Luther haalt zijn gram', in: *Anima Academiae Bibliotheca*, p. 44-45.

¹⁴ J. Roegiers, 'Universitaire heemkunde. Academisch erfgoed en universiteitsgeschiedenis' (tekst van zijn afscheidscollege op 19 februari 2010), in: *Anima Academiae Bibliotheca*, p. 145-154, aldaar p. 154.

Ook op zijn ziekbed was hij opgetogen wanneer hij het 'toch nog eens' over de toekomst kon hebben: hij brainstormde nog over boekprojecten, archiefacquisities en tentoonstellingen (de Leuvense herdenking van de *Utopia* van Thomas More in 2016 had hij alvast mee in gang gezet). Voor het verleden was er steeds toekomst. Dat waren bij Jan Roegiers geen loze woorden, waarvan ook de allerlaatste zin uit het vorige jaarboek getuigt: 'Een gedroomd ideaal is dat het herlevende universitair college [het voormalige Hollands College dat in 2007 door de KU Leuven werd aangekocht] ook een rol zou kunnen spelen in vernieuwde contacten tussen Vlaanderen en Nederland.' Moge die wens alvast een opdracht betekenen voor onze vereniging.